

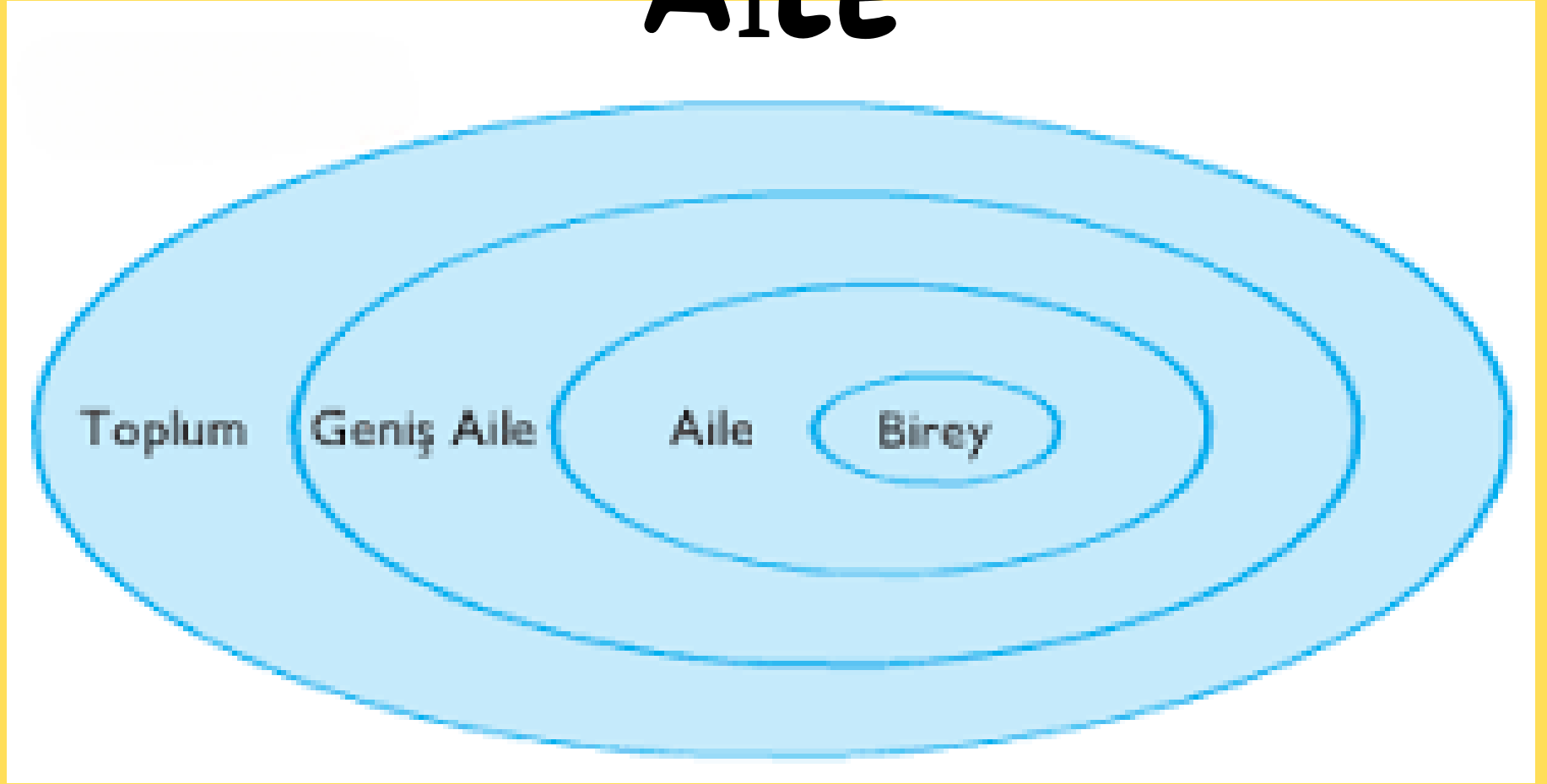
ÖZEL
ÇOCUKLARIN

ÖZEL AİLELERİ

AİLE

- Aile sistemler teorisinde en küçük gruptur.
- Sistem içerisinde her birey, diğer üyeleri etkiler ve onlardan etkilenir.
- Sistem olarak aileyi anlayabilmek için üyeleri tek tek ele almak yerine, üyeler arasındaki etkileşime ve diğer sistemlerle kurulan ilişkiler üzerinde odaklanmak gerekir.
- Aile üyelerinden birinde meydana gelen değişim diğer üyelere ve aile sisteminin bütününe yansır.

AİLE VE ÇOCUK

- Bebeğin doğumu, ailede rollerin yeniden düzenlenmesini ve yeni rutinlerin oluşturulmasını gerektirir.
- Ailede beklenen sağlıklı çocuktur.
- Ancak çocuk özel gereksinimli ise beklentiler değişir.
- Normal özelliklere sahip bir çocuk beklerken, gelecekle ilgili bütün umut, beklenti ve planları bunun üzerine kurarken farklı özelliklere sahip bir çocuğun doğması, ailenin beklentilerinde, planlarında ve mali konularda büyük değişiklikler oluşturur.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUK SAHİBİ OLMAK

- Aileye özel gereksinimli bir bireyin katılması ile başlayan süreç, ciddi psiko-sosyal ve ekonomik sorunları da beraberinde getirebilmektedir.
- Bu süreçte ;
- Anne babaların birbirlerini suçlamaları,
- Ne yapacaklarını bilememeleri,
- Yeni duruma uyumda güçlüklerle karşılaşma,
- Aile düzeninin değişmesi,
- Aile içi ilişkilerin etkilenmesi,
- Toplumun özel gereksinimli birey ve ailesine olumsuz yaklaşımları söz konusudur.

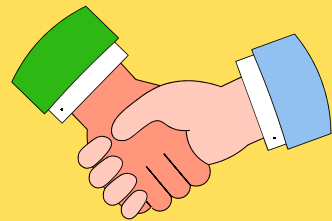
Özel durum zihinsel ise; aile yaşamında değişiklik daha fazla olabilmektedir.

- Ailede zihinsel olarak özel gereksinimli bir çocuk olması tüm aile bireyleri için duygusal bir yük, stres verici bir yaşam deneyimi ve sürekli başa çıkma tepkileri gerektiren bir durumdur.

- Zihinsel olarak özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmak mevcut baş etme becerilerinin yetersiz kaldığı, alternatif problem çözme yöntemlerinin geliştirilmesi gereken, sosyal destek gereksiniminin arttığı zorlu bir yaşam olayı.

PSİKOLOJİK TEPKİLERİN EVRELERİ: İNKAR-KABUL

1.Evre
İnkâr ve Şok

2.Evre
Suçluluk ve Öfke

3.Evre
Pazarlık

4.Evre
Depresyon

5.Evre
Kabullenme

I.EVRE: İNKAR VE ŞOK

Başlangıçta aile, inanamama ve çaresizlik içinde çocuğun özel gereksinimli olduğunu kabullenmekte zorlanır ve gerçekliği inkâr edebilir.

• Bunun için anne babalar ,uzmandan uzmana dolaşır, çareler arayarak çocuklarının iyi olabileceği umudunu taşırlar.

• Duygular karmaşıktır ve genelde ifade edilmez.

Bazı aileler ilk aşamada görülen inkâr ve şok duygusunu kısa bir süre yaşadıkdan sonra, hemen çocuklarına sağlayabilecekleri eğitim olanaklarını araştırmaya başlayabilirler veya evde yapabilecekleri çalışmaları öğrenmek isteyebilirler.

• Bazı aileler ise uzun bir süre teşhisi kabul etmek istemeyerek çocuklarında herhangi bir problem olmadığını kendilerine söylenmesi umuduyla adını duydukları değişik merkezleri dolaşarak uzun bir zaman geçirebilirler.

• Bu evre de anne-baba yakın çevresi ile etkileşimini genellikle kesmiş durumdadır.

2.EVRE: SUÇLULUK VE ÖFKE

Aileler Őu ya da bu Őekilde ocuęun engeline neden olduklarını ve geçmiŐteki hataları için cezalandırıldıklarını dűŐünűrlər.

- Öfke, ailelerin engelli çocuklarını kabule giden yolda önemli bir engeldir.
- Aile, "Niye biz? Neden bizim başımıza geldi?" sorularını sorup cevap aramaktadır. Bunun yanında olanı adaletsizlik olarak yorumlamaları öfke uyandırmaktadır.
- Öfke duygularını uzmanlara, öğretmenlere, terapistlere yansıtarak onları suçlayabilirler.

3. EVRE: PAZARLIK

Bu dönemde aile, çocuğunun özel durumun ortadan kaldırmanın yollarını arar.

- Aile için önemli olan çocuğun normal hale gelmesidir.
- Aile bunu gerçekleştirebileceğini umduğu herkesle pazarlığa girebilir: doktor, uzman, hatta Tanrı olabilir.
- Pazarlık çoğu kez "eğer çocuğumu iyileştirirsen, bende..." şeklinde aile karşı tarafa söz verir.
- Pazarlık evresi suçluluk ve çaresizlik duygularının bir yansıması olmaktadır.

4. EVRE: DEPRESYON

- Bir çok aile özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmaktan dolayı hayalkırıklığı yaşamakta ve çocuğun geleceği hakkında kaygılanmaktadır.
- Bu süreç, "mükemmel çocuk" ile ilgili fantezi ve düşüncelerin, yeni karşılaşılan gerçeklikle yer değiştirdiği ve hayal kırıklığı duygularının farkına varıldığı bir geçiş dönemidir.
- Yani bu evre yaşanması gerekli olan bu tepki, gerçeğin farkına varmaya doğru bir gidişi oluşturur.
- Bu dönemde aileler, çevresiyle ilişkilerini minimum düzeye indirir ve normal çocuk özlemi duyarlar.
- Aile, tüm çabalarına rağmen ,çocuklarının engel durumunun ortadan kalkmadığını farketmekte ;yoğun bir üzüntü ve keder duygusu içinde kendisini umutsuz hissetmektedir.

5. EVRE: KABULLENME

Kabullenme sürecinde aileler sosyal bir karşılaştırma yaparak bu durumu yalnız kendilerinin yaşamadığını ayrıca kendilerinden daha zor koşullarda olanların farkına varır. Böylece aileler kabullenmeye doğru önemli bir adım atmış olur.

- Aileler bu duyguları yaşadıkça, kendileri ve çocukları hakkında çok şeyler öğrenirler. Böylece yalnız çocuklarını değil, kendilerinin de zayıf ve kuvvetli taraflarını kabul etmeye başlarlar. Aile artık farklı özelliğe sahip bir çocuğu olduğunu ve neler yapabileceğini gerçekçi bir biçimde düşünmeye ve çocuklarıyla daha etkili, verimli bir ilişki düzeyi oluşturmaya çalışır.
- Aileler çocuklarının gelişimi için gerekli rol ve sorumlulukları alır.
- Aile çevresiyle artık daha sağlıklı bir ilişki kurar.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞA YÖNELİK EBEVEYN TUTUMLARI

I-FAZLA KORUYUCU TUTUM:

Özel eğitime muhtaç çocuklar arasında en çok görülen tutum olarak bilinir. Çocuk için ailede kendilerince uygun görülen her türlü güvenlik sağlanmaya çalışılır. Aile dışında tehlike, alay edilme, ayıplama vardır, engelli çocuk bu dünya içinde tutulmaya çalışılır. Suçluluk ve pişmanlık duygusunu yaşayan aileler, engelli bir çocuğa sahip olmakla geçmişteki bazı olaylar nedeniyle cezalandırıldıklarını düşünebilirler. Bunların bir kısmı sağlıklı bir gebelik için gerekli olan fiziksel, sosyal ve duygusal şartların yerine getirilmediği inancını taşıyabilirler. Daha ileri yaşlarda çocukların engelli olduğu teşhis edilen anne babalar ise, bu durumu fark edememekten veya çocuğa gereken ilgiyi ve anlayışı gösterememekten dolayı kendilerini de suçlayabilirler. Bazen de suçlama engelli çocuğa yönelik olabilir. Anne baba bu duygusunu reddeder ve çocuğunun üstüne çok fazla düşerek ya da ona gereğinden fazla müsamahakâr olarak olumsuz duygusuyla baş etmeye çalışır.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞA YÖNELİK EBEVEYN TUTUMLARI

2-AYRICALIKLI TUTUM:

Çocuk engelli olduğu için bazı özel haklar tanınır. Dokunulmazlık kazandırılır. Ailedeki normal bireylerin uymak zorunda olduğu kurallara uymayabilir. O hep farklı muamele görür.

3-HER ŞEY ENGELLİ İÇİN TUTUMU:

Bazı ailelerde engelli çocuğun dışında herkes ihmal edilir. Herkes kendini engelli çocuğa adanmıştır. Ailenin tüm olanakları, engelli çocuk için seferber edilir. Herkes maddi, manevi her türlü fedakârlıkta bulunur. Aile normal yaşantısını kaybetmiştir.

4-ENGELLİ ÇOCUĞU REDDEDEN TUTUM:

Az da olsa görülebilen bir tutumdur, engelli bir dert olarak görülür. Her şey için ayak bağıdır. Bu çocuktan kurtulmak gerekir. Kapatılır, ihmal edilir, temel gereksinimleri doyurulmaz, karşılanmaz.

5-ENGELİ REDDEDEN TUTUM:

Bazı aileler engeli kabul etmez. Çocuklarına toz kondurmazlar. Onlara göre çocukları engelli değildir. Buna kendilerini ve çevrelerini inandırmaya çalışırlar. Engelli çocuk bunun kanıtı olacağından, fazlaca zorlanır.

6-SAĞLIKLI TUTUM:

Engelli çocuğu olduğu gibi kabul etmektir. Çocuğun zedelenme durumu ve yetersizliği olduğu gibi kabul edilir. Onun özelliklerine, gereksinimlerine uygun gelişim ortamı hazırlamaya ve sürdürmeye çalışılır.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞU OLAN AİLELERE ÖNERİLER

1. Her şeyden önce çocuğunuzu kabul edin. Onu olduğu gibi kabul etmeniz yapacağınız çalışmalarda size en büyük yardımcıdır.
2. Çocuğun her türlü gelişimi için gereken ilgi ve şefkatinizi ona sürekli gösterin.
3. Çocuğun sokağa çıkmasına, oyun oynamasına, arkadaşlık kurmasına yardımcı olun.
4. Çocuğunuzun hastalıklardan korunması toplum tarafından benimsenmesi için özellikle el, saç, yüz, beden, giysi temizliğine dikkat edin.
5. Çocuğunuza aşırı derecede korumacı davranmayın.
6. Kendine güvenmesini sağlayın. Gelişim durumuna ve cinsiyetine uygun sorumluluklar verin ve yapmasını bekleyin. Yaptığında takdir edin. Sizler anne-baba olarak her zaman yanında olamayabilirsiniz.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞU OLAN AİLELERE ÖNERİLER

7. Çocuğunuzun fiziksel ihtiyaçları yanında duygusal, sosyal, kültürel ihtiyaçları da karşılanmalıdır.
8. Çocuğunuzu başkalarıyla kıyaslamayın. Normal çocuklarınızı yetiştirirken yaptığınız uygulamaları, davranışları bu çocuğunuzda uzun süreli, daha sabırla uygulamak zorundasınız.
9. Çocuğunuzu sevme, beğenilme, övgü gibi gereksinimleri olduğunu unutmayın. Başarılı olduğu işler için ödüllendirin.
10. Öğrenilecek her şeyin tekrarlar ile alışkanlık haline getirilmesine, her şeyin açık ve kolay anlaşılacak şekilde verilmesine dikkat edin.
11. Çocuğunuzun eğitimine erken yaşta başlayın.
12. Öğreteceğiniz işin ya da konunun tamamını birden öğretmeyin. Parça parça tekrarlar ile öğretmeye çalışın. Örneğin; sabah temizliği için önce el yıkamayı, sonra diş fırçalamayı, sonra da saç taramayı öğretin.
13. Öğrettiklerinizi sık sık tekrarlayın. Öğrenemediğini görünce ısrar etmeyin fakat aradan zaman geçtikten sonra sabırla aynı işlemleri yapmaya ve yaptırmaya çalışın.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞU OLAN AİLELERE ÖNERİLER

14. Özel eğitimin temel ilkesi olan "tutarlılık" ilkesini göz ardı etmeyin. Davranışlarınızda tutarlı olun. Bugün yapılmasını istemediğiniz yanlış bir davranışı yarın görmezden gelerseniz, o davranış tekrarlamaya devam edecektir. Çocuğun bir davranışı bırakmasını veya bir davranışı gerçekleştirmesini istiyorsanız; çocuğunuza bu konuda tutarlı ve kararlı davranmalısınız.
15. Çocuğunuzun öğretmeniyle iletişim halinde olun. Öğretmenin başlattığı eğitimi siz evde devam ettirirseniz başarılı olunabilir. Okulda masaya vurmamayı öğrenen çocuk evde masaya vurduğunda uyarılmazsa her yerde masaya vurma davranışını devam ettirecektir. Çocuğun okulda öğrendiklerini hayatına genellemesini sağlayın.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERE TANINAN HAKLAR

1. GELİR VERGİSİNDE ENGELLİ İNDİRİMİ:

Vergi indirimi ile engelliler ve engelli yakınları normal şartlarda ödemesi gerekenden daha az gelir vergisi öderler. Bu, ücretlilerde brüt maaştan daha az kesinti yapılarak net maaşın daha yüksek olmasını sağlarken serbest meslek kazancı elde edenlerde yıllık olarak verilen gelir vergisi miktarının daha düşük verilmesini sağlar.

2.ÖTV MUAFİYETİ -ARAÇ ALIMINDA ÖTV MUAFİYETİ:

ÖTV'siz araç alımı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından satın alacağı araca engele uygun ek donanım yaptıracak malul ve engelliler ya da %90 ve üzeri herhangi engeli bulunan malul ve engelliler için 0 km araç alımlarında Özel Tüketim Vergisi'nin ödenmemesi şeklinde uygulanan bir vergi muafiyetidir. Engelliler için uygulanan ÖTV muafiyeti 5 yılda bir engellinin aracı ilk satın alışında uygulanır. Yani engelli vatandaşlar 5 yılda bir olacak şekilde yeni bir ÖTV'siz araç alabileceklerdir.

3 .KONUTLARDA EMLAK VERGİSİ MUAFİYETİ:

Emlak vergisi muafiyeti belediyeler tarafından yüz ölçümü 200 m²'yi geçmeyen ve tek meskeni olan (meskende hissesi bulunabilir ya da meskenin sahibi olabilir) engelliler için emlak vergisinin %0 oranlı olarak ödenmesi (yani ödenmemesi) şeklinde uygulanan bir vergi muafiyetidir. Bu haktan yararlanmak isteyen engelli vatandaşlarımız engelli sağlık kurulu raporları ile birlikte bağlı buldukları belediyeye başvurabilirler. Emlak vergisi istisnasından yararlanmak için engellinin konutu mesken olarak kullanması gerekmektedir. Yazlık ya da kışlık olarak kullanılan konutlar bu vergi istisnası kapsamına girmemektedir.

ENGELLİLER İÇİN KAMU KURUMLARI TARAFINDAN SAĞLANAN İNDİRİM VE HAKLAR

1.ENGELLİ KİMLİK KARTI HAKKI.

%40 ve üzeri engeli bulunan engelli bireylerden isteyenler buldukları yerdeki Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile İl Müdürlüğüne veya buldukları yerdeki Sosyal Hizmet Merkezi'ne başvurarak kendileri için engelli kimlik kartı çıkarabilirler. Engelli kimlik kartları engelli vatandaşların mevzuatta yer alan tüm kamu ve özel yardımlardan hızlı bir şekilde yararlanması için kullanılmaktadır.

2.BELEDİYE ENGELLİ İNDİRİMLERİ:

Türkiye'deki belediyeler tarafından engelli vatandaşlara su, toplu taşıma araçları, vapur vb. hizmetlerde indirim yapılmakta, özellikle toplu taşıma hizmetleri ücretsiz sunulmaktadır. Her belediye için indirim oranları ve başvuru şartları farklılık göstermektedir.

3.SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI ENGELLİ YARDIMLARI:

Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) tarafından engelli bireylere çeşitli yardımlar yapılmaktadır. Engellilerin bulunduğu hanede kişi başına düşen gelir SYDV muhtaçlık sınırını geçmiyorsa engelli vatandaşlar SYDV yardımlarından faydalanabiliyor. SYDV'lerin engellilere özel engellerine yönelik ücretsiz tekerlekli sandalye, protez, konuşma ve işitme cihazı verilmesi yardımları olduğu gibi gıda, barınma ve nakdi yardımları da bulunuyor.

4.TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLET DEMİR YOLLARI ENGELLİ İNDİRİMİ:

TCDD engelli kişilere tüm hatlarda, yüksek hızlı trenler de dahil, ücretsiz ulaşım hakkı sağlamaktadır. Engeli kimlik kartını ibraz ederek bu ulaşım türünden ücretsiz yararlanabilir, %50 ve üzeri ağır engelliler için ise engelli ile birlikte engellinin refakatçisine de ulaşımdan ücretsiz faydalanabilir. TCDD indiriminden faydalanmak için TCDD'nin bilet satış noktalarına engelli olduğunuzu resmi bir belgeyle kanıtlamanız gerekiyor

ENGELLİLER İÇİN KAMU KURUMLARI TARAFINDAN SAĞLANAN İNDİRİM VE HAKLAR

5.DEVLET TİYATROLARI ENGELLİ İNDİRİMİ:

Engelli vatandaşlar Devlet Tiyatroları tarafından gösterime giren oyunları ücretsiz izleyebilmektedirler. Bulduğunuz yerde devlet tiyatrosu var ise Devlet Tiyatroları Genel Program sayfasından bulunduğunuz yerde hangi oyunların sergilendiğini takip edebilirsiniz.

6.MÜZE VE ÖREN YERLERİNE GİRİŞTE ENGELLİ İNDİRİMİ:

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından işletilen müze ve ören yerlerine girişler "Müze ve Ören Yerlere Girişlerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge" gereği engelli ve yanındaki bir refakatçisine ücretsiz sunulmaktadır. Hizmetten ücretsiz faydalanmak engelli kimlik kartının gösterilmesi yeterlidir.

7.MİLLİ PARKLAR, TABİATI KORUMA ALANLARI VE TABİAT PARKLARINA GİRİŞTE ENGELLİ İNDİRİMİ

Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından işletilen milli parklar, tabiatı koruma alanları ve tabiat parklarına girişte engelli olduklarını gösterir kimlik ya da belgelerini ibraz etme koşuluyla engellilerden ücret alınmamaktadır. Çadır ve karavan yeri ücretleri ise %50 indirimli olarak uygulanmaktadır.

ENGELLİLER İÇİN ÖZEL ŞİRKETLER TARAFINDAN SAĞLANAN İNDİRİM VE HAKLAR

1.ŞEHİRLER ARASI OTOBÜS ŞİRKETLERİNDE ENGELLİ İNDİRİMİ:

Şehirler arası otobüs yolculuğu yapacak %40 ve üzeri engelliler için tüm şehirler arası otobüs yolculuğu hizmeti veren şirketler tarafından Karayolları Taşıma Yönetmeliği'ne göre normal bilet fiyatları üzerinden %30 indirim yapılmaktadır. Bu engelliler adına yönetmelikle belirlenmiş kanuni bir haktır ve sık karşılaşıldığı üzere otobüs şirketlerinin "Engellilere indirimimiz yok." deme hakları bulunmamaktadır.

2.THY ENGELLİ İNDİRİMİ:

%40 ve üzeri rapor oranına sahip engellilere Türk Hava Yolları tarafından tüm iç hat uçuşlarındaki %20-promosyon ücretleri dışındaki- dış hat uçuş ücretlerinde %25 indirim uygulanmaktadır. Biletin satış ofisinden alınması gereklidir, internet üzerinden yapılan alışverişlerde indirim geçerli olmamaktadır. Engelliler bu indirimden engelli kimlik kartlarını veya engelli sağlık kurulu raporlarını veyahut engelli ibareli nüfus cüzdanlarını ibraz ederek yararlanabilmektedirler.

3.TELEKOMÜNİKASYON ENGELLİ İNDİRİMLERİ:

Ülkemizde 3 büyük cep telefonu operatörü Turkcell, Vodafone ve Türk Telekom tarafından engelli vatandaşlara özel indirimli cep telefonu tarifeleri ve cep telefonu hizmetleri çıkarılmaktadır.

4. İNTERNET TARİFELERİ ENGELLİ İNDİRİMLERİ:

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun (BTK) yaptığı çalışma sonucunda 2012 Şubat ayından itibaren ülkemizdeki tüm internet servis sağlayıcıları tarafından internet ücretlerinde %40 ve üzeri özür oranı bulunan engellilere özel %25 indirim sağlanmaktadır. Ayrıca engellilere özel çeşitli internet tarifesi kampanyaları düzenlenmektedir.

ENGELLİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK HAKLAR

1. ÖZEL EĞİTİM HAKKI:

Özel eğitime ihtiyacı olup olmadıkları Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından belirlenen engelliler tüm şehirlerdeki engelliler için kurulmuş özel eğitim okullarında engel grubuna göre eğitim görebilmektedirler. Özel eğitim okulları ülkemizde birçok il ve ilçede özel kişiler tarafından kurulmuş olup bu okulların giderleri her engelli öğrenci adına Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır.

2.ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÖĞRENCİLERİN OKULLARA ÜCRETSİZ TAŞINMASI:

Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı işbirliği ile özel eğitim sınıfına devam eden engelli öğrencilerin toplu taşıma araçlarıyla taşınması ücretsiz olarak sağlanmaktadır. Ücretsiz taşıma hizmetinden yararlanmak isteyen aileler çocuklarının devam ettiği özel eğitim sınıfının bağlı bulunduğu okullarına başvurmalıdır.

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimindeki öğrencilere ücretsiz servis imkanı sağlanmamaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin servis imkanı sağlama yükümlülüğü bulunmamaktadır.